

Inspiracje twórcze Antoniego Korwina Kossakowskiego

Małgorzata Pawlata*

Postać Antoniego Korwina Kossakowskiego nastęrcza badaczom literatury wiele trudności. Kłopoty zaczynają się już na etapie odtwarzania biografii poety¹. Informacje o jego życiu są skromne, a na domiar złego dość fantastyczne i trudne do potwierdzenia. Już współcześni mu nie do końca wierzyli w bajeczne historie, jakie opowiadał na swój temat, co wiemy z *Pamiętników* Józefa Ignacego Kossakowskiego, biskupa inflanckiego, który w 1764 roku miał okazję go poznać. Biskup pisał:

Znalazłem naówczas w Warszawie nową historią z moim imiennikiem, p. Kossakowskim Antonim [...], że 24 lata był mianą za zaginionego; dotąd nawet historia jego awantur nie może mi być pewną, bo kilka razy o niej mówiąc, zawsze mawiał odmiennie, a zatem nie mam wielkiej wiary; to zaś jest jednak pewnem, iż jak uciekł z domu, dostał się do akademii za profesora, nie wiadomo dobrze dla jakiej awantury oddalony został, zostawszy popem, czyli starszym sekty jednej bohomolców, siedział czas niejaki na Wołoszczyźnie i stamtąd rozpisywał do różnych osób listy, oznajmując o sobie, że pod imieniem Moliwdy panuje na jednej wyspie w Grecji².

* Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Instytut Filologii Polskiej i Logopedii, Pracownia Edytorstwa, 90-236 Łódź, ul. Pomorska 171/173, e-mail: malgorzata.pawlata@uni.lodz.pl.

1 Antoni Korwin Kossakowski herbu Ślepowron, syn Remigiana, chorążego husarii wojsk litewskich bywa mylony ze swoim imiennikiem, synem Michała, łowczego sandomierskiego (zob. M. Rymaszyna, *Gabinet Stanisława Augusta*, Warszawa 1962, s. 52) lub z podstolim nowogrodzkim (zob. I. Baranowski, *Udział Stanisława Augusta i jego otoczenia w przygotowaniu Kodeksu dyplomatycznego Polski*, „Przegląd Historyczny” 1911, t. 12, z. 2, s. 253).

2 J. Kossakowski, *Pamiętniki Józefa Kossakowskiego biskupa inflanckiego*, wyd. A. Darowski, Warszawa 1891, s. 53.

Dzisiaj twórczość Moliwdy jest zapomniana, by nie rzec nieznana, zaś w czasach oświecenia stanisławowskiego był to jeden z czołowych twórców, należący do „przedniej straży literackiej Stanisława Augusta”³. Kossakowski był nie tylko nadwornym poetą króla, ale od 1767 roku pracował również jako sekretarz Gabinetu i zamieszkiwał w Zamku Królewskim⁴. W tym czasie nawiązał przyjazne relacje z Adamem Kazimierzem Czartoryskim, co zaowocowało obecnością poety na spotkaniach w Pałacu Błękitnym, a także z Adamem Naruszewiczem, który prawdopodobnie wprowadził go do grona bywalców obiadów czwartkowych, czego świadectwem są liczne utwory Kossakowskiego publikowane na łamach „Zabaw Przyjemnych i Pożytecznych”, będących tubą wydawniczą uczonych spotkań. W 1775 roku Kossakowski został tłumaczem języka rosyjskiego w departamencie spraw cudzoziemskich Rady Nieustającej, zajmował się przekładem Metryki Litewskiej⁵.

Twórczość poetycka Kossakowskiego oscyluje wokół trzech nurtów – trzech źródeł inspiracji. Po pierwsze, Korwin jako poeta oświeceniowy uprawiał poezję okolicznościową, zarówno lekką desertową, jak i polityczną, odzwierciedlającą dramatyczne czasy stopniowej utraty niepodległości i niepewnej pozycji króla. Po drugie, tworząc w duchu wieku światła, inspirował się poezją i kulturą antyczną. Po trzecie wreszcie, jako dworzanin Stanisława Augusta przyjmował zlecenia literackie przydzielane przez króla.

Do okolicznościowej poezji Kossakowskiego zaliczyć można jego debiut, wiersz imieninowy zadedykowany księdzu Jędrzejowi Młodziejowskiemu, późniejszemu biskupowi i kanclerzowi⁶, czy utwory panegiryczne dedykowane kobietom: *Do Anny ż Pocijów Tyszkiewiczowej*⁷ lub *Na portret [...] Generałowej Ziem Podolskich*⁸. Wiersze te czerpią ze swoistej oświece-

3 R. Kaleta, *Bójka literacka A. Naruszewicza z A. K. Kossakowskim*, [w:] idem, *Oświeceni i sentymentalni. Studia nad literaturą i życiem w Polsce w okresie trzech rozbiorów*, Wrocław 1971, s. 137.

4 Ibidem.

5 E. Aleksandrowska, *Antoni Korwin Kossakowski*, [w:] *Pisarze polskiego oświecenia*, red. T. Kostkiewiczowa, Z. Goliński, t. 1, Warszawa 1992, s. 285.

6 A. K. Kossakowski, *Do Jaśnie Wielmożnego Jego Mości księdza Andrzeja Młodziejowskiego Gnieźnieńskiego Kanclerza Krakowskiego Kanonika Pszczyńskiego Archidiacona Opactwa Hebdowskiego Koadiutora Czerwińskiego Administratora, w dzień ś. Andrzeja*, Warszawa 1764.

7 A. K. Kossakowski, *Wiersz na sprawiedliwą pochwałę Heroiny W[ielkiego] Ks[ięstwa] L[itewskiego] Jaśnie Wielmożnej Jej M[os]ci Pani Anny ż Pocijów Tyszkiewiczowej Mściławskiej Kasztelanowej, Raduńskiej Dubieckiej etc. etc. Starościny*, Warszawa 1765.

8 A. K. Kossakowski, *Na portret J[asnie] O[świeconej] Księżnej J[ej] M[os]ci, Generałowej Ziem Podolskich*, „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne” 1775, t. 10, cz. 1, s. 89–90.

niowej mody obdarowywania znaczących osób rymami i są przykładem bardzo popularnej wówczas okolicznościowej poezji panegirycznej, która, choć z powodzeniem uprawiana przez wielu autorów, poddawana była równoczesnej krytyce jako nieszczerza i mająca nikle walory artystyczne. Dotychczasowe panegiryki zazwyczaj tworzone były w celu podtrzymywania relacji poeta–mecenasa i najczęściej miały na celu zagwarantowanie jak najlepszego bytu pierwszemu przez drugiego⁹, dlatego też były one schematyczne, przesadne i nieprzystające do rzeczywistości. Krytykowały je więc elity oświeceniowych twórców jako „płaskie podchlebstwa”, a ich autorów odsądzano od czci winnej poetom¹⁰. Początkowo krytyka ta przejawiała się w tekstach literackich, atakujących laudatorów, później została skodyfikowana również w rozprawach teoretyczno-literackich.

W rozprawach o wymowie i poezji, powstających w czasach stanisławowskich, niejednokrotnie zaznaczano, że również w obrębie właściwego poezji pochwalnej i laudacyjnej *genus demonstrativum* jej autorzy powinni wystrzegać się zbyt wybujałego stylu. Pisał o tym m.in. Stanisław Kostka Potocki w swej *Rozprawie o sztuce pisania*:

Nawet w tym rodzaju [*genus demonstrativum*] roztropność i umiarkowanie zachować należy, mianowicie szukać w nich rozmaitości. Zbytek ozdób ciąży nad słuchaczem i sytość w nim sprawia, a nie dość rozmaitość w ich wyborze, przywiązana do jednostajności wzbudza tęsknotę¹¹.

Analiza wierszy Kossakowskiego adresowanych do kobiet, mających istotny wpływ na ówczesne życie polityczne kraju, pozwala zauważyć, że

9 Por. definicję panegiryku prezentowaną przez J. W. Zawiszę, która wyznacza tego typu utworom główny cel – zaskarwienie sobie przychylności adresata, a fakultatywnie i marginalnie traktuje możliwość wpływania na odbiorców, zob. J. W. Zawisza, *Panegiryczny druk okolicznościowy epoki stanisławowskiej*, Wrocław 1984, s. 31.

10 Bożena Mazurkowska zaznacza jednak, że ówcześni twórcy nie tyle krytykowali okolicznościową poezję laudacyjną jako taką, ile sposoby jej realizacji, a także skutki moralne, jakie mógł wywołać bezkrytyczny panegiryzm. Zob. B. Mazurkowska, *Okoliczności oraz wydarzenia życia prywatnego i publicznego w poetyckiej dokumentacji „Zabaw Przyjemnych i Pożytecznych”*, [w:] *Poezja okolicznościowa w Polsce w latach 1730–1830*, red. M. Nalepa, G. Trościński, R. Magryś, Rzeszów 2014, s. 212–213.

11 S. Potocki, *Rozprawa o sztuce pisania, czyli o stylu, czytana na Publicznym Posiedzeniu Towarzystwa Przyjaciół Nauk dnia 7 stycznia roku 1813. Pochwały, mowy i rozprawy Stanisława hrabi Potockiego, Senatora i Wojewody, Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Narodowego, Komendanta Jenerałnego Kadetów, Członka Towarzystwa Przyjaciół Nauk i Akademii Krakowskiej, Kawalera Orderów Polskich etc.*, cz. II, Warszawa 1816, s. 289.

motywacją napisania tych utworów nie była pochwała płci pięknej jako takiej, ale cel dydaktyczny. Izabela Czartoryska i Anna z Pocięw Tyszkiewiczowa są jedynymi kobietami, które Moliwda obdarował wierszem. Wybór tych konkretnych adresatek zapewne nie jest przypadkowy. O ile postać księżnej Czartoryskiej jest dość znana, a jej zasługi na polu działalności społecznej, kulturalnej, a także politycznej nie podlegają dyskusji, o tyle osoba Tyszkiewiczowej na pewno wymaga przybliżenia.

Anna Pocięwna Tyszkiewiczowa (ur. 1720 lub 1725, zm. 1788), pochodziła z rodziny, w której polityka była na porządku dziennym. Jej ojciec pełnił wiele funkcji państwowych, posłował na sejmy, był senatorem w latach 1718 i 1722. Politycznie udzielali się również jej bracia Ludwik i Leonard. Prawdopodobnie do aktywnego udziału Anny w życiu politycznym zmusiła ją postawa męża Józefa, który, będąc kasztelanem mściławskim, a później wojewod smoleńskim, nie przykładał się do pełnionych funkcji, a nawet lekceważył je. Wiadomo, że Tyszkiewiczowa niejednokrotnie musiała występować w imieniu męża, by ratować sprawy publiczne¹².

Choć w czasach stanisławowskich coraz więcej kobiet-magnatek wkroczało do życia politycznego, to cały czas nie miały jeszcze praw obywatelskich równych męczyznom, a ich pozycja społeczna była niższa. Dodatkowo panegiryczna przesada z zasady obecna w tego typu utworach z jednej strony jest *meritum* utworów pochwalnych, z drugiej zaś – wywołuje ostry sprzeciw twórców, krytyków i badaczy literatury. Wyolbrzymion amplifikację neguje Witold Bruchnałski¹³. Jej negatywny wpływ na charakter utworu wskazuje również Stanisław Dąbrowski, który zauważa niebezpieczeństwo odebrania jej jako drwinę. Badacz ten zauważa, że wynika ona z braku autentycznych pozytywnych cech, które godne byłyby pochwały i wymaga uzupełnienia kreowanego (nie zaś opisywanego) wizerunku chwalonej osoby, o fikcję literack¹⁴.

Tym bardziej wyróżnienie działalności publicznej kobiet, przejmujących nierzadko role swoich męzw, nabiera znaczenia, tłumacząc jed-

12 W. Filipczak, *Anna z Pocięw Tyszkiewiczowa, wojewodzina smoleńska. Rola polityczna w czasach Rady Nieustajęcej*, [w:] *Kobiety i władza w czasach dawnych*, red. B. Czwojdrak, A. Kluczek, Katowice 2015, s. 409–411.

13 W. Bruchnałski, *Panegiryk*, [w:] *Dzieje literatury pięknej w Polsce*, oprac. S. Tarnowski, W. Bruchnałski, T. Sinko i in., cz. II, Kraków 1918, s. 198, 204.

14 S. Dąbrowski, *Z problematyki panegiryku*, „Przegląd Humanistyczny” 1968, R. XII, nr 3, s. 45.

nocześnie panegiryczny ton utworów. O ile jednak postawa społeczna Kossakowskiego może być postrzegana jako nowoczesna – dostrzeganie roli kobiet w społeczeństwie i ich możliwości – o tyle sposób realizacji poetyckiej obu utworów traci barokową stylistyką i dość schematycznym pojmowaniem zarówno koncepcji panegiryku, jak i wykorzystania w poezji wątków antycznych. Oba wiersze zaczynają się pytaniem, do której z antycznych bogiń porównać można bohaterki utworów. I tak w wierszu do Czartoryskiej czytamy:

Patrz! Na złotym powozie śpieszy ku nam która
Bogini! Wszystka piękna, czy nie Cynozura?¹⁵

zaś początkowe wersy liryku poświęconego Tyszkiewiczowej brzmią:

Którym Cię z bogiń uwielbię imieniem,
Ośpiewam jakim głośniejszym lutni pieniem?¹⁶

Wiersz poświęcony Czartoryskiej został napisany w dużo lżejszym stylu, jest poetyckim komplementem realizującym barokową figurę sumacji, ujmującym pochwałę bohaterki dość ogólnikowo. Jedyną nieabstrakcyjną cnotą adresatki jest macierzyństwo nowego pokolenia Czartoryskich (apostrofa „matko Czartoryskich”). Wiersz ten niewątpliwie pokazuje zażyłość relacji łączących go z księstwem Generalostwem, które prawdopodobnie stały się inspiracją do napisania tego wiersza.

Wcześniejszy o dziesięć lat utwór zadedykowany Annie Tyszkiewiczowej jest ciekawym połączeniem inspiracji antycznej i dalekowschodniej. Motywy, a nawet cytaty z poezji chińskiej pojawiają się w omawianym wierszu dwukrotnie. Poeta przedstawia Kasztelanową jako kobietę mądrą, wolącą „z Minerwą się bawić / niż morzem władać” oraz dobrą. I właśnie opisując jej dobroć, powołuje się na słowa chińskich poetów. W ósmej strofie tego wiersza czytamy:

Albo niebieskie ołtarze odarte
Odziewasz; albo wspierasz niepodparte
I tak dla nędzy gminnej krasy nieba,
(a) Obie podnosisz oczy, gdzie potrzeba [...] ¹⁷.

15 A. K. Kossakowski, *Na portret...*, w. 1–2.

16 A. K. Kossakowski, *Wiersz na sprawiedliwą pochwałę Heroiny...*, w. 1–2.

17 Ibidem, w. 29–32.

Co ciekawe, fragment ten jest opatrzony przypisem autorskim (a): „*Phrasis* chińskich wierszopisów tak o dobroci śpiewających”.

Pięć strof dalej pojawia się kolejny dalekowschodni motyw – żółty obłok, do którego również poeta dodaje wyjaśnienie (b): „W wierszach chińskich, wzbicie się na żółty obłok wyraża doskonałość, zdolną rzecz wielką zakończyć dobrze”. I tak czytamy:

I jakim pieniem masz więc być wielbiona
Pani, tysiącem Muz niewysławiona?
Czyją myśl w górę żółty obłok wzbija (b)
Temu Cię wielbić, niechaj niebo sprzyja¹⁸.

Trudno dzisiaj dokładnie powiedzieć, jakie konkretnie utwory natchnęły Moliwdę i skąd czerpał wiedzę o motywach obecnych w poezji Chin, ale wiadomo, że w dobie stanisławowskiej moda na szeroko rozumianą orientalistykę była powszechna wśród magnaterii. Niewykluczone zatem, że mógł korzystać (zapewne z jakiegoś przekładu) poezji chińskiej, zaimportowanego na dwór Adama Kazimierza Czartoryskiego, o którym wiemy, że był miłośnikiem Wschodu, choć bardziej interesowała go Turcja czy Persja¹⁹. Być może poeta miał dostęp do jakichś źródeł poezji chińskiej, które były sprowadzane do tworzonej właśnie biblioteki Stanisława Augusta. Możliwe, że jakieś zbiory tej poezji pojawiły się w którymś z wymienionych księgozbiorów za sprawą przejeżdżającego przez Polskę w 1747 roku bibliotekarza z działu rękopisów wschodnich paryskiej Biblioteki Narodowej, który zwiedzał zbiory orientaliów Augusta Czartoryskiego²⁰.

Wracając do antycznych źródeł inspiracji w poezji Kossakowskiego, trzeba zwrócić uwagę na monumentalną, liczącą prawie 700 wersów sielankę dedykowaną Adamowi Kazimierzowi Czartoryskiemu²¹, wzo-

18 Ibidem, w. 49–52.

19 Więcej na ten temat zob. J. Reychman, *Z dziejów orientalizmu polskiego w dobie oświecenia*, [w:] *Szkiełce z dziejów polskiej orientalistyki*, red. J. Reychman, Warszawa 1966, s. 79–102.

20 Zob. J. Reychman, *Zbiory orientaliów w Polsce XVIII w.*, [w:] *Studia nad książką poświęcone pamięci Kazimierza Piekarskiego*, red. K. Budzyk, A. Kawecka-Gryczowa, Wrocław 1951, s. 285–286.

21 A. K. Kossakowski, *Do Jaśnie Oświeconego Księcia J[ego] M[oi]ści Adama Czartoryskiego, Generała Ziem Podolskich A[ntoni] Kos[sakowski], S[ekretarza] J[ego] K[rólewskiej] M[oiści] Ułomek wierszów... opisujących obraz życia wiejskiego oddaje*, „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne” 1774, t. 10, cz. 1, s. 37–89.

rowaną na horacjańskiej epodzie *Beatus ille qui procul negotis...*, a także naśladowującą *Georgiki* Wergiliusza. Jako ważne źródło inspiracji tego utworu, a przede wszystkim przesłania w nim zawartego, wskazać należy również poematy Hezjoda, głównie zaś *Prace i dni*. W tym utworze starożytny poeta przedstawia apologię pracy, zwłaszcza uprawy roli, co jak wiadomo nie było ówczesnie poglądem powszechnym. Zainteresowanie polskich twórców pracującymi pasterzami wpisywało się w nurt spajania polskiej magnaterii i przypisywania jej współodpowiedzialności za losy kraju. Było także próbą zjednoczenia obozu królewskiego i dworów magnackich wokół wspólnej, narodowej sprawy, co nie było łatwe, dlatego teksty pierwowzorów zostały tak przepracowane, by stanowić apologię życia na wsi, a jednocześnie być pochwałą letniej rezydencji księstwa Generalostwa. Z jednej strony poeta pochlebia Czartoryskim, pokazując swoje uznanie dla ich zaangażowania, z drugiej pokazuje pozytywny wzorzec osobowy dla innych magnatów, usiłując przekonać ich do swoich racji. Zaczerpnienie motywów z tradycji antycznej, wysoko cenionej przez stanisławowski parnas, świadczyło o podniesieniu rangi moralnej prezentowanych autorytetów, gdyż wzorce antyczne były tymi, do których chętnie dążono.

Twórczość Antoniego Korwina Kossakowskiego zawiera również elementy „autoinspiracji”. Poeta w niektórych utworach „opowiada” wydarzenia ze swojego życia lub przywołuje wątki z własnej wcześniejszej twórczości, identyfikując się z nią. Za przykład może posłużyć omawiana wyżej sielanka *Ułomek wierszów...*, w której pierwsze dziesięć wersów Mołiwda poświęca autoprezentacji:

Ja to ten, co przed laty gwiazd śpiewałem biegi
I czujny strzelec, jakie w kniejach ma noclegi,
I kwiatów jacynt krasa, jak świetny w Auguście,
Zadalem też cios długi swawolnej rozpuście;
Która, zebrawszy tłupy rynkowej holoty,
Jak bydło nieporządne ciśnie się w dom cnoty;
Śpiewałem i Dafnisa, kiedy był ścigany
Od zdrajców, ten narodu pasterz ukochany!
Śpiewałem mu i rano, i wieczór, i nieraz –
Słuchaj ziemio! Wy ludzie! co zaśpiewam teraz²².

22 Ibidem, w. 1–10.

W pierwszych trzech wersach cytowanego fragmentu Moliwda przywołuje swoje wcześniejsze sielanki: *Jaśnie wielmożnemu Jegomości Panu Hiacyntowi Ogrodzkiemu... wiersz pasterski... dnia 16 augusta r. 1767 i JJ. WW. Jmć PP. Kazimierzowi Karasioni kasztelanowi wiskiemu... Jackowi Ogrodzkiemu, pisarzowi m. koronnemu... na początku 1771 roku 1 stycznia prośba pasterska oddana*. W dalszej części poeta przypomina zaś utwór *Do narodu i potomności o okropnym przypadku przez Jego Królewską Mość, P[ana] N[aszego] M[iłościnę]* w roku 1771 dnia 3 listopada doświadczonym [...], opisujący próbę uprowadzenia króla ze stolicy przez spiskowców konfederacji barskiej, znany ówczesnie z druków ulotnych, opublikowany w „Zabawach Przyjemnych i Pożytecznych” w szóstą rocznicę zamachu w 1777 roku. Tym samym Kossakowski, identyfikując się ze swoją wcześniejszą twórczością, podkreśla niezmiennność postawy względem obozu królewskiego i „gabinetu” oraz gotowość do dalszych działań propagandowych na rzecz monarchy i jego wizji nowoczesnego społeczeństwa. Stanisław August, występujący tu pod postacią Dafnisa, jest pasterzem mającym przywieść lud do określonego stanu – gwarantującego mu szczęście i spokojną egzystencję, będącego wizją polityczną obozu królewskiego.

Innym przykładem inspiracji, tym razem można by ją nazwać „inspiracją zewnętrzną”, jest działalność literacka – translatorska, narzucona poniekąd przez króla. Kossakowski, jak wspomniano, w królewskim gabinecie pełnił funkcję tłumacza z języka rosyjskiego. Był także doskonale obeznany z tamtejszą kulturą i topografią. Pewnie dlatego Stanisław August polecił mu przetłumaczenie komedii *Oszukaniec* (*Obmanskęzik*) autorstwa carycy Katarzyny II. Komedia ta wystawiona została w Petersburgu w styczniu 1786 roku. Tytułowym oszustem jest Alessandro di Cagliostro (właśc. Giuseppe Balsamo), znany wówczas niemal w całej Europie wydłuzacz pieniędzy, klejnotów, a także domniemany alchemik i uzdrowiciel. Swoje „niezwykłe moce” zdołał zaprezentować także w Warszawie w 1780 roku, gdzie powołał do życia coś na kształt łoża wolnomularskiej, zwanej łożą egipską²³.

Oryginal *Obmanskęzika* zaprezentowano na petersburskich deskach w styczniu, a zaraz potem Stanisław August otrzymał od swego przed-

23 A. Moszyński, *Cagliostro zdemaskowany w Warszawie*, „Ars Regia” 1997, nr 6/1–2, s. 85, zob. także Z. Raszewski, *Oszust*, [w:] idem, *Staroświeczyna i postęp czasu. O teatrze polskim 1765–1865*, Warszawa 1963, s. 65–71.

stawiciela dyplomatycznego, Augusta Debolego, przekład sztuki, który jednak mu się nie spodobał²⁴. W tym przypadku polecił obeznanemu z językiem i kulturą Rosji Kossakowskiemu sporządzenie nowego. Lojalny Moliwda, rzecz jasna, zadanie wykonał, ale jego przekładu nie można ocenić jako bardziej udanego od dzieła Debolego. Warszawska premiera *Obmąszczyka* odbyła się już 23 kwietnia 1786 roku, jednak dokładnie nie wiadomo, czyj przekład ostatecznie został zaprezentowany na scenie, choć jest więcej niż prawdopodobne, że nie była to adaptacja Kossakowskiego²⁵. Praca nad „przystosowaniem” dzieła carycy Katarzyny II była ostatnim zajęciem literackim Moliwdy, ponieważ w tym samym roku około świąt Bożego Narodzenia Kossakowki zachorował i zmarł 29 grudnia 1786 roku.

W twórczości Antoniego Korwina można zatem wyodrębnić kilka źródeł inspiracji, zależnych od okoliczności, w których znajdował się poeta. Jednak wszystkie one w jakimś sensie wiążą się ze stanowiskiem zajmowanym przez Moliwdę w gabinecie Stanisława Augusta, a już na pewno ściśle wynikają z jego pracy na rzecz propagowania działalności monarchy, nie tylko w kwestiach politycznych, lecz także lobbowanych przez króla przedsięwzięciach kulturalnych, a nawet osobistych.

Bibliografia

- Aleksandrowska E., *Antoni Kornwin Kossakowski*, [w:] *Pisarze polskiego oświecenia*, red. T. Kostkiewiczowa, Z. Goliński, t. 1, Warszawa 1992, s. 284–285.
- Baranowski I., *Udział Stanisława Augusta i jego otoczenia w przygotowaniu Kodeksu dyplomatycznego Polski*, „Przegląd Historyczny” 1911, t. 12, z. 2, s. 251–256.
- Bruchnalski W., *Panegiryk*, [w:] *Dzieje literatury pięknej w Polsce*, oprac. S. Tarnowski, W. Bruchnalski, T. Sinko i in., cz. II, Kraków 1918, s. 198–208.
- Dąbrowski S., *Z problematyki panegiryku*, „Przegląd Humanistyczny” 1968, R. XII, nr 3, s. 43–55.
- Filipczak W., *Anna z Pocijów Tyżkiewiczowa, wojewodzina smoleńska. Rola polityczna w czasach Rady Nieustającej*, [w:] *Kobiety i władza w czasach dawnych*, red. B. Czwojdrak, A. Kluczek, Katowice 2015, s. 405–434.

24 Z. Raszewski, *Kto przetłumaczył „Oszustę”?*, „Pamiętnik Literacki” 1964, nr 55/2, s. 202–205.

25 Ibidem.

- Kaleta R., *Bójka literacka A. Naruszewicza z A. K. Kossakowskim*, [w:] idem, *Oświeceni i sentymentalni. Studia nad literaturą i życiem w Polsce w okresie trzech rozbiorów*, Wrocław 1971, s. 137–168.
- Kossakowski A. K., *Do Jaśnie Oświeconego Księcia J[ego] M[os]ci Adama Czartoryskiego, Generała Ziem Podolskich A[ntoni] Kos[sakowski], S[ekretarz] J[ego] K[rólewskiej] M[os]ci Ułomek wierszów... opisujących obraz życia wiejskiego oddaje*, „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne” 1774, t. 10, cz. 1, s. 37–89.
- Kossakowski A. K., *Do Jaśnie Wielmożnego Jego Mości księdza Andrzeja Młodziejowskiego Gnieźnieńskiego Kanclerza Krakowskiego Kanonika Pszczyńskiego Archidiacona Opactwa Hebdowskiego Koadiutora Czerwińskiego Administratora, w dzień ś. Andrzeja*, Warszawa 1764.
- Kossakowski A. K., *Na portret J[aśnie] O[świeconej] Księżnej J[ej] M[os]ci, Generałowej Ziem Podolskich*, „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne” 1775, t. 10, cz. 1, s. 89–90.
- Kossakowski A. K., *Wiersz na sprawiedliwą pochwałę Heroiny W[ielkiego] Ks[ie]stwa L[itewskiego] Jaśnie Wielmożnej Jej M[os]ci Pani Anny z Pocijów Tyszkiewiczowej Mściłamskiej Kasztelanowej, Raduńskiej Dubieckiej etc. etc.* Starościny, Warszawa 1765.
- Kossakowski J., *Pamiętniki Józefa Kossakowskiego biskupa inflanckiego*, wyd. A. Darowski, Warszawa 1891.
- Mazurkova B., *Okoliczności oraz wydarzenia życia prywatnego i publicznego w poetyckiej dokumentacji „Zabaw Przyjemnych i Pożytecznych”*, [w:] *Poezja okolicznościowa w Polsce w latach 1730–1830*, red. M. Nalepa, G. Trościński, R. Magryś, Rzeszów 2014, s. 211–251.
- Moszyński A., *Cagliostro zdemaskowany w Warszawie*, „Ars Regia” 1997, nr 6/1–2.
- Potocki S., *Rozprawa o sztuce pisania, czyli o stylu, czytana na Publicznym Posiedzeniu Towarzystwa Przyjaciół Nauk dnia 7 stycznia roku 1813. Pochwały, mowy i rozprawy Stanisława hrabi Potockiego, Senatora i Wojewody, Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Narodowego, Komendanta Jeneralnego Kadetów, Członka Towarzystwa Przyjaciół Nauk i Akademii Krakowskiej, Kawalera Orderów Polskich etc.*, cz. II, Warszawa 1816.
- Raszewski Z., *Kto przetłumaczył „Oszusta”?*, „Pamiętnik Literacki” 1964, nr 55/2, s. 202–205.
- Raszewski Z., *Oszust*, [w:] idem, *Staroświecczyzna i postęp czasu. O teatrze polskim 1765–1865*, Warszawa 1963, s. 65–95.

- Reychman J., *Zbiory orientaliów w Polsce XVIII w.*, [w:] *Studia nad książką poświęconą pamięci Kazimierza Piekarskiego*, red. K. Budzyk, A. Kawecka-Gryczowa, Wrocław 1951, s. 283–294.
- Reychman J., *Z dziejów orientalizmu polskiego w dobie oświecenia*, [w:] *Szkice z dziejów polskiej orientalistyki*, red. J. Reychman, Warszawa 1966, s. 79–105.
- Rymszyna M., *Gabinet Stanisława Augusta*, Warszawa 1962.
- Zawisza J., *Panegiryczny druk okolicznościowy epoki stanisławowskiej*, Wrocław 1984.

Źródła inspiracji twórczości Antoniego Korwina Kossakowskiego

Antoni Korwin Kossakowski to ciekawa, choć zapomniana postać polskiego panteonu literackiego doby stanisławowskiej. Człowiek o nietuzinkowej biografii, sekretarz króla, tłumacz języka tureckiego i rosyjskiego, twórca poezji okolicznościowej i politycznej. Poeta inspirujący się codziennymi sprawami upadającego kraju, tworzący patriotyczne ody i sielanki, przedstawiający rodzimą rzeczywistość z elementami antycznego folkloru. Autor tekstów o bardzo różnorodnej tematyce – od poezji religijnej po suplement do przewodnika po stołecznych domach rozkoszy. Z inspiracji króla Stanisława Augusta autor przekładu komedii *Oszukaniec* napisanej przez carycę Katarzynę II.

Antoni Korwin Kossakowski's sources of inspiration in his writing

Antoni Korwin Kossakowski is an interesting and forgotten figure of Polish literature from the times of King Stanisław August Poniatowski. He had an exceptional life. He was the King's secretary, a translator of Turkish and Russian, he wrote political and occasional poetry. He drew inspiration from everyday life in the country on the verge of downfall. He wrote patriotic odes and bucolics depicting familiar reality with elements of antique folklore. He wrote on variety of subjects ranging from religious poetry to the supplement to the guide of houses of pleasure in the capital city. From the King's inspiration, he also translated into Polish a comedy *The Cheater* wrote by tsarina Catharina II.